

Södertörns högskola
Rektor

Juridiska avdelningen
Barbro Molander
BESLUT

2005-09-27
Reg.nr 31-995-03

Kurser i ämnet retorik

Sammanfattning

N N har i en anmälan till Högskoleverket önskat att verket utreder Södertörns högskolas handläggning hösten 2004 och våren 2005 av ärendena om byte av examinator och inställda kurser i ämnet retorik. Han har framhållit att högskolan genom att byta examinator under de pågående kurserna *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod* och *Retorik och filosofi* höstterminen 2004 har försämrat kvaliteten i slutmomentet av utbildningarna. Vidare anser han att högskolans beslut att med kort varsel ställa in de nämnda kurserna som skulle ha hållits vårterminen 2005, medfört negativa konsekvenser för ämnet retoriks framtida kvalitet.

Högskoleverket har gjort en utredning i ett förvaltningsrättsligt perspektiv och konstaterat att högskolans handläggning av ärendena om byte av examinator och inställda kurser i ämnet retorik har flera formella brister.

Högskoleverket kritiserar Södertörns högskola för att

- besluten om byte av examinator och om att ställa in kurserna inte har fattats av behörig beslutsfattare,
- besluten i båda fallen inte har dokumenterats skriftligt i enlighet med verksförordningens regler om dokumentation av beslut och för att
- besluten i båda fallen har fattats utan information till och samråd med studentrepresentant.

Södertörns högskola kritiseras vidare allvarligt för att högskolan genom att ställa in kurserna utan laglig grund har återkallat gynnande förvaltningsbeslut om antagning för ett antal studenter.

Högskoleverket framhåller vikten av att högskolan följer sina egna delegationsbestämmelser och att studentrepresentanterna får den information och ges den möjlighet till inflytande som de har rätt till. Högskolans hastiga och bristfälliga handläggning av ärendet om byte av examinator i retorikkurserna höstterminen 2004, har enligt verkets uppfattning medfört att kvaliteten i det för studenterna så viktiga slutmomentet av utbildningarna har äventyrats.

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 2

Verket pekar vidare på högskolans ansvar för de studenter som antagits till en utbildning.

Slutligen ifrågasätter Högskoleverket rektors behörighet att själv fatta beslut om avstängning av lärare.

Högskoleverket avser att följa upp ärendet.

Anmälan

N N har i en anmälan till Högskoleverket ansett att Södertörns högskola har gjort sig skyldig till kvalitetsbrott genom att hindra normal examination av genomförda kurser *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod* och *Retorik och filosofi* höstterminen 2004. Vidare anser han att indragningen av samma kurser för vårterminen 2005 har medfört negativa konsekvenser för retorikämnets kvalitet. N N har anfört bl.a. följande.

Höstterminen 2004

Högskolan avslutade N N anställning mitt under hans pågående arbete med examinationerna i kurserna *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod* och *Retorik och filosofi*. Han fick inte slutföra examinationerna av höstterminens studenter och betygsätta dem. På papperet var han anställd fram till den 13 februari 2005, men han förbjöds i besked från rektor att slutföra arbetet med examinationerna. Han fick den 14 januari 2005 det skriftliga beskedet att hans arbetsuppgifter var helt avslutade med omedelbar verkan och att högskolan själv skulle sköta arbetet med examinationerna. Genom högskolans agerande blev kvaliteten i kursernas slutmoment klart försämrade.

Retorikavdelningen tog över hans arbetsuppgifter på order av rektor. Professor K K, den enda inom retorikavdelningen med jämförbar kompetens, vägrade att överta ansvaret för examinationerna. Han ansåg att kurserna var av så speciell karaktär att examinationerna, för att dessa skulle uppfylla kvalitetskraven, borde skötas av N N. I stället blev tre av adjunkterna inom retorikavdelningen, särskilt en av dem, ansvarig för att granska deltagarnas hemtentor. Ingen bad N N om någon beskrivning av examinationsuppgifterna och examinators hade inte förstått vad uppgifterna gick ut på. På grund av detta missade deltagarna en viktig del av kursernas värde.

Kursen *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod* hade avslutats i november och kursdeltagarna började skicka in sina hemuppsatser i mitten av december. Några dröjer alltid lite extra, eftersom uppsatsen till denna kurs är ganska krävande. När jag läst hemtentan meddelar jag vederbörande om den är färdig och godkänd eller om någon komplettering behövs.

Kompletteringen innebär att jag träffar studenten i fråga vid ett enskilt samtal. Vi går därmed igenom det som inte blivit riktigt förstått eller det som saknas. Därefter får kursdeltagaren återkomma med en komplettering eller en omredigering av den först inlämnade uppgiften. Med den noggrannhet som jag lider av innebär det ofta ett par timmars samtal med var och en av de berörda. Ibland får någon komma på samtal trots att han eller hon är godkänd om jag ser att han eller hon kunnat få VG med en liten komplettering. Några få får G eller VG direkt utan att vi

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 3

träffas. Min arbetsbörda blir inte så liten, men jag vill upprätta ett gott utbildningsförhållande med de elever som är mest motiverade. Det har varit min ambition att få så många duktiga studenter som möjligt att fortsätta med retorikstudier och –forskning i den riktning som jag skisserat. I varje kursdeltagargrupp ingår dock, naturligtvis, enstaka elever som inte klarar av att lämna in sin uppsats därför att de inte har förutsättningar för denna kurs eller därför de inte har varit närvarande de 5x3 timmar som kursens seminarier innebär.

När beskedet om mitt kontrakts slutgiltiga upphörande kom hade 4 hemtentor och behövliga kompletteringar (efter examenssamtal) i denna kurs hunnit bli färdiga men inte färdigbedömda och betygssatta. Ytterligare 5 saknade fortfarande den första bedömningen.

Kursen *Retorik och filosofi* var av mer komplicerad karaktär, vad gäller innehåll och examination. Kursen består i att läsa, tolka och dra slutsatsen av tre klassiska texter, nämligen Aristoteles Etik, Politik och Retorik. Kursen avslutades i mitten av december och examinationen består av ett utförligt svar till en rad valda viktiga frågor med anknytning till var och en av de tre texterna och mot bakgrund av kursens seminarier som pågått i 5x3 timmar. Här utgår jag ifrån att de flesta kursdeltagare har haft problem med någon fråga samtidigt som min målsättning är att de ska ha kunnat förstå och dra slutsatser av texternas budskap som är användbara för vår tid och vårt sätt att leva. För att nå detta mål kompletterar jag mina 15 seminarietimmar med en personlig träff på tumanhand där jag går igenom svaren noga. För kursdeltagarna innebär detta ett extra personligt utbildningsmoment på c:a 2 timmar, som blir mycket värdefullt och har varit mycket uppskattat vid tidigare kurser av detta slag. För mig innebär detta mellan 20 och 30 timmars extra arbete. Genom att träffa var och en av de aktuella kursdeltagarna får jag också en bättre bild om vilka svårigheter en nutida student får av att läsa, tolka och förstå denna typ av gamla texter. Denna kunskap skulle hjälpa mig att sammanställa ett kompendium för eventuellt kommande kurser som jag redan hade påbörjat.

Vårterminen 2005

Kurserna skulle hållas också vårterminen 2005, men ställdes in den 20 december 2004, trots att de var färdigplanerade, annonserade och schemalagda. Kursen *Retorik och filosofi* hade 62 antagna sökande när den ställdes in några dagar före jul. Kursen *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod* har spelat en profileringsroll för Södertörns retorikämne i förhållande till andra undervisningsinstitutioner. Genom att ställa in kurserna har högskolan fördärvat ämnet retoriks framtida kvalitet.

Skrivelser från studenter

Studentskyddsombudet vid Södertörns högskola har sammanställt en skrivelse med underskrifter från 20 studenter som läst kurser i retorik för N N. Ombudet önskar att skrivelsen tas med i bedömningen av ärendet.

I skrivelsen hänvisar studenterna till N N anmälan och anför bl.a. följande.

Vi tillhör den stora skaran personer som någon gång under de senaste åren har deltagit i N Ns kursverksamhet vid Södertörns högskola. /.../

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 4

/.../Vi anser att indragningen av den kursverksamhet som ovanstående bedrivit är ödeläggelse av något som var viktigt och uppskattat av många. Det utarmar retorikforskningen i Sverige i allmänhet och framförallt Södertörns studieplaner. Några av oss, som gick kurserna med N N i höstas, har behandlats orättvist, då vi berövats ett sista värdefullt inslag i utbildningen, där vi inte förstår varför N N inte fick examinera oss. Det var en föga hederlig och rättvis handling. Dessutom ifrågasätter vi även kompetensen bakom de rättade tentorna. Samtidigt vill vi också framföra att indragningen av två kurser, med många sökande, som var annonserade och färdiga att starta, måste betraktas som en olaglig, eller i alla fall en oacceptabel handling. /.../

Medlemmarna av det högre forskarseminariet i Humanvetenskaplig handling- och planeringsteori vid institutet för landskapsplanering, SLU Alnarp, (sex studenter) har ingett en skrivelse till Högskoleverket till stöd för N N anmälan.

Utredning och bedömning

Högskoleverket har med anledning av anmälan beslutat att närmare utreda högskolans handläggning av de båda kurserna i ett förvaltningsrättsligt perspektiv. Verket har ställt ett antal frågor som högskolan har svarat på och som N N har kommenterat.

Examination

Högskoleverkets frågor

Högskoleverket har frågat högskolan hur examinationen av de studenter som gått de aktuella kurserna under höstterminen 2004 har gått till, varför högskolan bytte examinator, vem som utsågs till examinator, vem eller vilket organ som tog beslutet och hur studenternas rätt till inflytande tillgodosågs.

Högskolans yttrande

En examinatorgrupp utsågs med R R som ordförande. Hon utsågs även till examinator. Hon är adjunkt och ansvarig för påbyggnadskursen i retorik. Kurserna slutade 16 resp. 22 november 2004. Examinatorn hade inte examinerat studenterna den 12 januari 2005 när studenterna fick information om byte av examinator. Byte av examinator gjordes för att examinationen inte skulle bli ytterligare fördröjd. För att garantera kvaliteten utsågs en examinatorgrupp där ordförande var utbildningsansvarig i retorik och tillika ansvarig för påbyggnadskursen i retorik.

Prefekten och ämnes- och forskningsansvarig fattade ett muntligt beslut om byte av examinator.

Flera studenter hade tagit kontakt med prefekten och framfört oro för examinationen, för att den inte skulle bli genomförd. Något ytterligare samråd med studenterna i denna fråga genomfördes inte. Högskolan bedömde åtgärden som nödvändig för att tillförsäkra att examinationen inte skulle bli ytterligare fördröjd.

N Ns yttrande

N N har bemött högskolans yttrande och anfört bl.a. följande.

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 5

Kurserna slutade inte i november eftersom föreläsningarna följs av en hemuppsats och andra kontrollmoment som tar flera veckor. Examinationen var inte särskilt fördröjd i förhållande till tidigare terminer. Han blev felaktigt uppsagd fr. o. m. den 30 december 2004, men fick efter facketts hjälp anställningen förlängd till den 13 februari 2005. Den 14 januari 2005 blev han i beslut av rektor förbjuden att befatta sig med examinationerna.

När det gäller frågan om kvaliteten av examinationen så hade R R inte bara övertagit examinationen av några kursdeltagare i kursen *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod*. Hon hade också tagit över examinationen av samtliga deltagare i kursen *Retorik och filosofi*. Hon saknar kompetens för detta. När det gäller den sistnämnda kursen så finns det mycket få personer i Sverige i dag som skulle ha kunnat ta över examinationen i denna kurs. Examinatorn måste vara insatt i kursens uppläggning, tanken bakom examinationsfrågornas utformning och ha ingående kunskap om grekisk filosofi och Aristoteles verk samt ha viss kunskap i grekiska språket. Han själv var den som bäst kunde examinera och han hade fått förlängd anställning till den 13 februari 2005, så det fanns ingen rimlig anledning till att han förvägrades detta. Hans kollega professor K K var också kvalificerad att examinera, men han ville inte göra detta eftersom han inte såg någon rimlig anledning att inte låta N N examinera.

Kursdeltagarna – särskilt de som följde kursen *Retorik och filosofi* – har tagit skada av att kursen inte avslutades i tänkt ordning vilket också påpekats av flera studenter.

Den ämnesansvarige professorn K K hade inget med beslutet att byta examinator att göra. Tvärtom så vägrade han att medverka till att någon annan än N N skulle examinera kursdeltagarna.

Handlingar om anställningen

N N har till verket lämnat in rektorsbeslut om anställningen och anställningsavtal.

Av *Besked i anknytning till att Din tidsbegränsade anställning upphör* den 14 januari 2005 framgår följande.

Din anställning vid Södertörns högskola avslutades vid årsskiftet och Din arbetsplats har varit tillgänglig för Dig fram till den 14 januari. Vi vill nu meddela dig följande:

- Du kommer att få lön motsvarande 25% av heltid t.o.m. 13/2 2005, vilket motsvarar gällande varseltid. Varsel bifogas.
- Arbetet med examinationerna av uppgifterna i Dina kurser kommer vi att lösa själva. Det innebär att Dina arbetsuppgifter inom Södertörns högskola är helt avslutade med omedelbar verkan.
- Din behörighet till datasystemet spärras omgående.
- Ditt nyckelkort kommer att spärras. Vi ber Dig återlämna nyckel/nycklar till MOAs huvudreception.

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 6

- Eventuella ytterligare kontakter med Södertörns högskola skall ställas till registrator.

Vi beklagar att vårt samarbete avslutas på detta sätt.

Huddinge som ovan
Södertörns högskola

F F
Rektor

Av anställningsavtal den 18 januari 2005 framgår att N N är anställd fr.o.m. den 1 januari 2005 tills vidare, dock längst t.o.m. den 13 februari 2005.

Under anteckningar i avtalet sägs följande.

Avtal för viss tid när arbetstagare fyllt 67 år, 5 § 5 st. LAS
-anställningsavtalet är förlängt pga uteblivet varsel.
N N är arbetsbefriad
under anställningsperioden
koncept 18/04

Korrespondens mellan K K och N N

N N har bifogat e-postbrev mellan honom och ämnesansvarige K K. Nedan redogörs för innehållet i en del av dem.

Den 10 januari 2005 skrev K K bl.a. följande.

Hej N N!

För att ta upp ett praktiskt problem (inte det enda, men det mest akuta) i den trista situation som har uppstått (för att uttrycka det som om inga aktörer vore inblandade). Det är bara du som kan rätta skrivningarna till din kurs på ett kompetent sätt. Du ska naturligtvis ha ersättning för det. Kan du tänka dig att göra det mot ett lämpligt antal lektorstimmar? (Annars känner jag mig rätt rädlös för hur vi ska göra för att eleverna ska få betyg på kursen.)

Den 17 januari 2005 skrev K K följande.

Hej N N!

Om du VILL (=accepterar) kan jag åta mig att rätta skrivningarna, om jag i de tveksamma fallen kan få konsultera dig. Det blir inte lika bra som när du gör det, men studenterna kan i alla fall få sina betyg. Men jag vill inte göra det mot din önskan och vår överenskommelse.

Bästa hälsningar
K K

N N svarade följande.

Jag har funderat vidare, K K. Som du förstår kan jag inte medverka i smyg, som om det vore brottsligt, i tentabedömningen. F F (i det här fallet på önskemål av G G – ombytta roller) har förbjudit mig att ha med skolans angelägenheter att göra.

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 7

K K svarade bl.a. följande

Nej, alternativet med smygtkontakter med dig är faktiskt omöjligt för mig också. Antingen rättar du dem eller också får F F och G G ordna saken på annat sätt utan min medverkan (jag kan inte vara med om att ordna saken ens om inte jag själv rättar- jag kan ju inte rimligen be någon annan utföra en handling som jag finner felaktig).

Högskoleverkets bedömning

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 6 kap. 10 § högskoleförordningen (1993:100) skall betyg sättas av en av högskolan särskilt utsedd lärare.

Av högskolans delegationsordning framgår att det är ämnesansvarig som på uppdrag från prefekten skall utse examinatorer.

Enligt 1 kap. 5 § högskoleförordningen skall verksförordningen (1995:1322) med vissa undantag tillämpas på högskolorna.

Enligt 31 § verksförordningen skall det för varje beslut finnas en handling som visar

- dagen för beslutet,
- beslutets innehåll,
- vem som har fattat beslutet,
- vem som har varit föredragande,
- vem som har varit med om den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Beslut om delegering och vidaredelegering skall också enligt högskolans delegationsordning dokumenteras skriftligt.

Av 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen framgår att studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Om beslut inte skall fattas eller beredning genomföras av ett organ utan av en enda person skall information lämnas till och samråd ske med studentrepresentant i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Enligt 2 kap. 2 § 7 d högskoleförordningen skall styrelsen för högskolan själv besluta om bl.a. avstängning. Om det finns en personalansvarsnämnd vid högskolan skall dock frågan om avstängning avgöras av denna nämnd.

Bedömning

Av utredningen i ärendet framgår att ämnesansvarig för ämnet retorik är professor K K. Det är alltså han som enligt högskolans delegationsordning, på uppdrag av

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 8

prefekten, skall fatta beslut om byte av examinator i kurser inom retorikämnet. Av e-post från K K till N N framgår att K K ansåg att någon annan än N N inte skulle kunna examinera studenterna på ett kvalitetssäkert sätt. Handlingarna utvisar vidare att K K inte medverkade i beslutet om byte av examinator. I stället var det prefekten som fattade beslutet. Någon vidaredelegering av beslutanderätten till prefekten hade inte gjorts. Beslutet om byte av examinator var muntligt. Det finns ingen handling som utvisar beslutets innehåll, datum och vilka som deltagit i handläggningen. Någon information till eller samråd med studentrepresentanter ägde inte rum.

Högskoleverket anser att Södertörns högskola måste kritiseras för bristerna i handläggningen av ärendet om byte av examinator på de aktuella kurserna. Högskolan har inte följt sina egna regler om delegation och har inte i en handling skriftligen dokumenterat beslutet. Till detta kommer att högskolan, i strid med högskoleförordningens regel om studentinflytande, varken informerat eller samrått med studentrepresentanter i en så för dem viktig fråga.

Högskoleverket vill i sammanhanget framhålla vikten av att högskolan följer sina egna delegationsbestämmelser och att studentrepresentanterna får den information och ges den möjlighet till inflytande som de har rätt till. Högskolans hastiga och bristfälliga handläggning i detta fall har enligt verkets uppfattning medfört att kvaliteten i det för studenterna så viktiga slutmomentet i kurserna har äventyrats. Studenterna stod ju just i begrepp att examineras av N N. Högskolan har anfört som skäl till det hastiga beslutet om byte av examinator att högskolan inte ville att examinationerna skulle försenas ytterligare. Någon särskild försening av examinationerna synes inte ha förelegat i förhållande till tidigare år. I beslut av rektor den 14 januari 2005 förbjöds dock N N att utföra sina arbetsuppgifter. Den adjunkt som utsågs till examinator hade inte på något sätt tidigare varit inblandad i kurserna. Hon kontaktade inte heller N N för att bilda sig en uppfattning om kurserna. Omständigheterna kring examinationerna var sådana att någon annan än N N svårtligen kunde examinera studenterna på ett kvalitetssäkert sätt, i varje fall inte utan N N medverkan. De studenter som biträtt anmälan (studenter som tidigare läst retorikkurser för N N tillsammans med några studenter som läste de aktuella kurserna) har också ifrågasatt ”kompetensen bakom de rättade tentorna”.

Högskoleverket ställer sig vidare frågande till att rektor i brev till N N den 14 januari 2005 med omedelbar verkan avslutar hans arbetsuppgifter vid Södertörns högskola, spärrar hans behörighet till datasystemet och spärrar hans nyckelkort. Beslut om avstängning från arbetet är enligt högskoleförordningen en fråga för högskolans styrelse eller personalansvarsnämnden om det finns en sådan nämnd. Denna uppgift kan inte delegeras.

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 9

Inställda kurser

Högskoleverkets frågor

Högskoleverket har bitt högskolan att redogöra för hur beslutet att ställa in kurserna fattades och att bifoga delegationshandlingar. Verket har också frågat om studentrepresentanter fick information om ärendet och tillfälle till samråd i god tid före beslutet.

Högskolans yttrande

Formellt är det utbildnings- och forskningsnämnden för humaniora, samhällsvetenskap och teknik som fattar beslut om inställda kurser i retorikämnet. Beslutet att ställa in kursen *Retorik och filosofi* fattades dock av prefekten i samråd med ämnesansvarig. Detta gjordes mot bakgrund av att nämnden fattat ytterligare ett nedskärningsbeslut den 16 december 2004 för ämnet retorik under 2005.

Högskolan har bifogat utbildnings- och forskningsnämndens beslut den 16 december 2004 om reviderat utbildningsuppdrag 2005 med följande lydelse.

UFN:hst:s utbildningsuppdrag för år 2005 är 180 miljoner kronor. Nämndens beslut (2004-10-21) om utbildningsuppdrag till institutionerna om 5446 helårsstudenter motsvarar c:a 190 miljoner kr. Nämndens beslut ogillas av rektor och styrelse. Uppdraget till institutionerna måste därför sänkas med ytterligare c:a 250 helårsstudenter.

Studenterna informerades via brev den 20 december 2004 med följande lydelse:

Den 16 december beslutade Utbildnings- och forskningsnämnden för humaniora, samhällsvetenskap och teknik vid Södertörns högskola om ytterligare besparingar för bland annat retorikämnet vilket innebär minskat kursutbud.

Därför tvingas vi dessvärre med kort varsel att ställa in kursen *Retorik och filosofi* vårterminen 2005.

Studentrepresentant fick enligt högskolan inte tillfälle till information och samråd före beslutet eftersom informationen om de inställda kurserna behövde skickas ut omgående efter nämndbeslutet. Brevet skickades till de antagna studenterna två arbetsdagar efter att beslutet fattats av nämnden.

N Ns yttrande

N N har bemött högskolans yttrande och anfört bl.a. följande.

Det är utbildnings- och forskningsnämnden som skall fatta beslut om att ställa in kurser. Beslutet att ställa in de aktuella kurserna har uppenbarligen inget direkt stöd i utbildningsnämndens- och forskningsnämndens beslut. Det finns inget delegationsbeslut som säget att prefekten är behörig att ställa in kurserna. Ändå fattade prefekten ett beslut, som dessutom var muntligt, om detta. Uppgiften att beslutet tagits i samråd med ämnes- och forskningsansvarig är helt felaktig. Den ämnesansvarige är professor K K – vilket rektor också uppger – och K K deltog inte i beslutet om de inställda kurserna.

Beslutet att ställa in kurserna togs utan kontakt med studenter trots att detta krävs explicit i delegationsordningen. Information till studentrepresentanten saknades

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 10

helt. Denne fick besked om de inställda kurserna av N N först några dagar efter att beslut hade fattats.

Högskoleverkets bedömning

Tillämpliga bestämmelser

Enligt 1 kap. 5 § högskoleförordningen skall verksförordningen med vissa undantag tillämpas på högskolorna.

Enligt 31 § verksförordningen skall det för varje beslut finnas en handling som visar

- dagen för beslutet,
- beslutets innehåll,
- vem som har fattat beslutet,
- vem som har varit föredragande,
- vem som har varit med om den slutliga handläggningen utan att delta i avgörandet.

Beslut om delegering och vidaredelegering skall enligt högskolans delegationsordning dokumenteras skriftligt.

Av 3 kap. 9 § andra stycket högskoleförordningen framgår att studenterna har rätt att vara representerade i alla beslutande och beredande organ inom högskolan vars verksamhet har betydelse för utbildningen och studenternas situation. Om beslut inte skall fattas eller beredning genomföras av ett organ utan av en enda person skall information lämnas till och samråd ske med studentrepresentant i god tid före beslut respektive slutförande av beredningen.

Bedömning

Av handlingarna i ärendet framgår att det formellt är utbildnings- och forskningsnämnden för humaniora, samhällsvetenskap och teknik som skall fatta beslut om att ställa in kurser i retorikämnet.

Högskoleverket kan konstatera att denna utbildnings- och forskningsnämnd den 16 december 2004 har fattat ett beslut om besparingar för bl.a. retorikämnet. Därefter fattade högskolan ett särskilt beslut att ställa in kurserna *Retorik och filosofi* och *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori*. Beslutet att ställa in kurserna fattades dock enligt högskolan muntligt av prefekten tillsammans med ämnesansvarig. Någon vidaredelegering hade inte gjorts och inte heller finns någon handling som bl.a. visar dagen för beslutet och dess innehåll. N N har bestritt att ämnesansvarig var med om att fatta beslutet. Högskoleverket kan – oavsett om prefekten samråd med ämnesansvarig eller inte – konstatera att beslutet fattades av annan än behörig beslutsfattare. Beslutet dokumenterades inte heller skriftligt enligt verksförordningens bestämmelser och

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 11

fattades utan information till och samråd med studentrepresentanter. Högskolan måste kritiseras för sin handläggning även i detta fall.

Antagna studenter

Högskoleverkets frågor

Högskoleverket har frågat högskolan hur många studenter som var antagna när beslutet att ställa in kurserna fattades, hur studenterna informerades om beslutet och hur det gick för de studenter som berördes. Verket har bett att få se exempel på antagningsbesked.

Högskoleverket har också frågat vilket ansvar högskolan tar för studenter som antagits till kurser som av någon anledning inte kan hållas och om det finns regler eller riktlinjer för sådana situationer.

Högskolans yttrande

När beslutet att ställa in kurserna fattades var 20 studenter antagna till kvällskursen *Retorik och filosofi*. Av dessa var åtta studenter inte registrerade under vårterminen. De övriga läste andra kurser vid Södertörns högskola. Till kursen *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori* var en student antagen. Den studenten läser i stället *Argumentation och debatt* 10 poäng. De studenter som skulle ha läst kursen som en av delkurserna inom *Retorik påbyggnadskurs* läser i stället *Språkfilosofi* 5 poäng.

Högskolan har bifogat ämnes- och programstyrelsens för svenska och retorik *Konsekvensbeskrivning av nedskärningarna inom retorikämnet* den 14 januari 2005 med uppgift att den skickats till berörda studenter.

Högskolan har också bifogat högskolans *Rutiner för när utlysta kurser inte ges*. I skrivelsen säger ”staben” den 26 maj 2005 följande.

I utbildningskatalogen framgår det tydligt att utbildningsutbudet kan komma att ändras efter att katalogen tryckts och att Södertörns högskola förbehåller sig rätten till sådana ändringar.

Det vanligaste skälet till att en kurs inte ges är att för få studenter sökt kursen men det förekommer även att utbildningsutbudet måste ändras pga personalförändringar som inte var kända vid utlysningstillfället. Vid bedömningen gällande om antal sökande är tillräckligt stort för att kursen ska ges vägs det faktiska antalet sökande per plats in i relation till den erfarenhet högskolan har av hur många studenter som faller bort från första urvalet till uppropet. För majoriteten av de kurser som högskolan beslutar att inte ge fattas beslutet tidigt under antagningsprocessen och studenten blir informerad genom antagningsbeskedet. Om studenten sökt ett reservalternativ till denna kurs så blir reservalternativet därmed huvudalternativ. För ett par kurser visar det sig vid uppropet eller precis före att antingen studentantalet eller förändringar gällande undervisandepersonal innebär att kursen inte kan ges. Högskolan erbjuder vid dessa tillfällen studenterna, i mån av plats, andra utbildningsalternativ.

N Ns yttrande

N N vidhåller att det var 62 antagna studenter till kursen *Retorik och filosofi* när den ställdes in. Kursen *Retorik som humanvetenskaplig kunskapsteori och metod* var

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 12

både ordinarie kurs (påbyggnadskurs) för dem som följer hela retorikutbildningen och frikurs för den som ville använda kursen i andra ämneskombinationer. Det normala kursdeltagarantalet har alltid varit runt tio studenter och det har alltid tillkommit runt fem som sökt kursen som en frikurs.

Han framhåller vidare att det inte framgår vem som har författat och godkänt högskolans rutiner. Det står bara "staben" i dokumenthuvudet. Papperet är från den 26 maj 2005 och det är drygt fem månader efter att de diskuterade kurserna drogs in.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverkets tidigare ställningstagande

Ett positivt besked om antagning till grundläggande högskoleutbildning är ett gynnande förvaltningsbeslut.

I propositionen till förvaltningslagen (prop. 1985/86:80 s. 39) anför departementschefen följande om den praxis som har utbildats om förvaltningsbeslutens s.k. rättskraft.

Gynnande beslut kan i regel inte återkallas. En myndighet som har meddelat ett tillstånd, beviljat ett statsbidrag, tillsatt en offentlig funktionär osv. får alltså i regel inte rätta beslutet till den enskildes nackdel. Tre viktiga undantag gäller dock:

1. Ett beslut kan återkallas med stöd av förbehåll i själva beslutet eller i den författning som ligger till grund för beslutet. Det förtjänar att påpekas att myndigheter under vissa förutsättningar anses kunna förse sina beslut med återkallelseförbehåll även utan uttryckligt författningsstöd.
2. Återkallelse av ett gynnande beslut anses också möjligt med hänsyn till en hälsofara, brandfara, trafikfara eller av andra säkerhetsskäl.
3. Återkallelse kan ske om den enskilda har utverkat det gynnande beslutet genom vilseledande uppgifter.

Högskoleverket framhöll i beslut 2003-11-18 reg.nr. 31-3811-03 att ett lärosäte har ett juridiskt ansvar att ge en utlovad utbildning om det finns antagna till utbildningen och något förbehåll att utbildningen av någon orsak kan komma att ställas in inte har gjorts i antagningsbeskedet. Detta under förutsättning att undantagen som räknas upp i punkterna 1–3 inte är tillämpliga. Ett förbehåll i utbildningskatalogen att utbildningen kan komma att ställas in efter antagning är således inte tillräckligt. Verket framhöll att beslut om att ställa in kurser på grund av exempelvis för få sökande helst alltid bör göras innan några sökande har hunnit bli antagna till utbildningen.

Bedömning

Högskoleverket anser att Södertörns högskola inte har haft laglig rätt att med hänvisning till resursbrist återkalla antagningsbeskeden för de antagna genom att

BESLUT

2005-09-27

Reg.nr 31-995-03

Sid 13

ställa in kurserna. I det antagningsbesked för testperson som högskolan har bifogat finns inte något förbehåll att kurserna kan komma att ställas in vid resursbrist eller av annan orsak. Högskolans beslut att ställa in kurserna strider mot förvaltningsrätten och har uppenbart medfört allvarliga konsekvenser för de blivande studenterna som ju har gått miste om den kurs de sökt och var antagna till. Högskolan som bör vara medveten om vad ett antagningsbesked innebär för den enskilde och vilka rättigheter som följer med ett sådant måste allvarligt kritiserats för sin handläggning.

Högskoleverket utgår från att högskolan ser över sina rutiner när utlysta kurser inte kommer att ges. I informationen från ”staben” om rutinerna anges bl.a. följande. /.../För ett par kurser visar det sig vid uppropet eller precis före att antingen studentantalet eller förändringar gällande undervisandepersonal innebär att kursen inte kan ges. Högskolan erbjuder vid dessa tillfällen studenterna, i mån av plats, andra utbildningsalternativ.

Som framgått anser Högskoleverket att kurser över huvud taget inte skall ställas in om sökande hunnit bli antagna till dem såvida inte ett förbehåll om att kursen kan komma att ställas in finns i antagningsbeskedet.

Skulle högskolan – så som skett i detta fall – felaktigt ha ställt in kursen har högskolan ett ansvar för att ordna situationen på ett tillfredsställande sätt för de antagna sökande. Av högskolans redogörelse framgår att högskolan i princip saknar vetskap om i varje fall åtta studenters situation efter den inställda kursen.

Högskoleverket avser att följa upp ärendet.

Detta beslut har fattats av universitetskanslern efter föredragning av verksjuristen Barbro Molander i närvaro av kanslichefen Lennart Stähle och chefsjuristen Annica Lindblom.

Sigbrit Franke

Barbro Molander

Kopia till

N N

Studentkåren SöderS

Medlemmarna av det högre forskarseminariet i Humanvetenskaplig handlings- och planeringsteori